

*„Amit most véghezviszek a festményeimmel,
az egyfajta művészeti halálugrás.”²*

Máthé Andrea 87

SZABAD SZILUETT

Miksa Bálint festményeiről¹

Ez a „művészeti halálugrás” 2013-ban kezdődött, amikor Miksa Bálint elkészítette az első hagyományos képkeretet szétfeosztó festményét, és nemcsak Európában, de a művészeti világban szinte

mindenhol kanonizálódott és elfogadottá vált, keretes festmény hagyományát³ saját festészetére nézve megszakította és alapvetően átalakította.⁴ Fordulatként és konkrétan megfordításként is értelmezhető ez a váltás olyan módon, hogy nem a festmény keretét jelöli ki először, hanem a születendő kép központját, ’robbanási helyét’, és ez a hely (pont, szín, vonalegyüttes) fogja meghatározni a festmény szélét. Festményei szélein annyi marad meg, amennyit az egy középpontba sűrűsödött képi erő kirobbanásának energiájából szétáradhat: ahogy, amennyire és amilyen formára a festék erőteljes festői gesztusokat követően bizonyos pontokig, a középponthez képest különböző távolságokig – véletlenszerűnek tűnő, de valójában organikusán a kép energiáját követő – szaggatottságot kirajzoló szélekig jut el, és így szabálytalan szélfelületet hoz létre, megteremtve a végtelen felé tartás illúzióját.

A képfornának ez a megújítása technikailag is kidolgozást igényelt, hiszen a lengő képszél stabilizálása komoly és hosszantartó munkát követelt meg, az első 6x10 cm-es szabad sziluettes festménytől a nagyobb, ma már méretet szinte nem előíró technika kialakításáig. Hasonlóan nem kevésbé volt lényeges annak a helynek a megtalálása, ahonnan ezek a szabad sziluettes képek a lehető legjobban tudják megmutatni magukat: a falfelületről pontosan meghatározott távolsággal elemelve, mintha lebegnének, vetett árnyékuk pedig tovább hangsúlyozza a képszél szabálytalan, plasztikusság hatását keltojátékát. Mindezzel együtt fontos megjegyezni, és ezt Miksa Bálint is hangsúlyozza, hogy festészetről van szó, a festmény és a festészet határainak megújításáról, és nem más műfaj(ok) felé indulásról. Megerősíti ezt az, hogy festményeinek felületi kidolgozottsága továbbra is követi a művességet, az impresszionista stílusra emlékeztető, apró felbontású, igényesen gazdagszínkezelést, az érzékeny színnyomok hangsúlyait a festményfelületen.

Az absztrakt megjelenítés és a konkrét téma közötti ellenpontok, el-lentételek – amelyet a festménycímek is kiemelnek –, szintén figyelmet érdemelnek. A valóságra, sokszor bensőségességre utaló a képcímadás:

pl. *Séta októberben, Meghitt tér konkrétumok nélkül, Álmos hajnal, Hajnali műterem*,⁵ a képtér azonban absztrakttá válik, egy-egy kis nyom, színpont, színözön-zuhanás vagy – a grafikákon – erősre feketített vonalegyüttes utal az eredeti ihletet adó kiindulásra.

88

A radikális művészeti-festészeti változtatáshoz szükségesek voltak az emberi belső út változásai, az alkotói-művészi intenzitás végső határokig vitele, amelyek a szabad sziluettes festmények megvalósulását lehetővé tették. A külső elvárásoktól való megszabadulás, a belső kiüresedés, letisztulás, a belső érzékekre, vezetetésre hagyatkozás mind-mind, a korábbi művészi határokat messze meghaladó lépések megtétele feltétele volt annak, hogy a képteremtés abszolút radikális útját és eredményét vállalnia lehessen. Hogy Miksa Bálint alkotói magatartásában a tudatosság, az intencionalitás és az ösztönösség hogyan fonódik össze, erről saját szavait így vallanak: „Képteremtésem érzelmi szakaszai: 1. Érzelmi, szellemi káosz-ból kiemelkedő katartikus, lelkesítő állapot, ami képesség dolga. 2. Ez közvetlen látványba vagy korábbi látványélménybe plántálódik át. Ez ad hitelességet. 3. E látvány erős érzelmiséggel kerül rajzi és színvázlatokba, amihez bátorság kell. 4. A materiális megvalósítás elmélyülő szakasza. Realisztikus, látványelemző időszak. A nagy alapemóciók háttérbe szorulnak, és észrevétlenül általánosabb szférákba kerülnek. Gyötrelmes küzdelem az anyaggal, amihez szorgalomra van szükség. 5. Szellemi erőm végső határainak elérése. a) A motivációk elfáradása, és a további küzdelmek feladása. b) Egy dühödt, felfokozott állapot kialakulása, a gondolatok, tudás éllé sűrűsödése, minden addigi belső határom áthágása és meghaladása.”⁶ Ellentétnek tűnhet, de inkább egyensúly-teremtés, hogy az alkotói folyamat érzelmi fokozottsága az alkotásokban a színek és a formák fegyelmezetséggé jelenik meg, és – alkotói szándék szerint – a jövőbeli képeken egyre inkább „minden szentimentalizmus nélkülivé”⁷ szeretne válni.

Az intenzitásnak és felfokozottságnak az alkotás során folyamatosan jelenlévő állapotai, gesztusai, a letisztult, határozott formák, vonalak – amelyek grafikáit is jellemzik –, az erőteljes képdinamika megjelenítéséhez való bátorság csak a valódi igaz és az egyediséget meglepőségében is felvállaló művészi alkotói hozzáállással lehetséges. Miksa Bálint festményei nemcsak a szabad sziluet megvalósítói, hanem szabadságon alapuló szemlélet, a világhoz belső szabadság és függetlenség alapján viszonyuló emberi-alkotói szemlélet hordozói is. Hitelességgel összefonódó pulzáló aurájukat ez a minőség teremti meg.

¹ *Növekvő fázis* című kiállítása (K.A.S. Galéria, Budapest, 2019. december 18 -2020. január 19.) ürügyén.

² Miksa Bálint: *Miért? Miért ne? Kísérleti festményrobbantás*, 2014.

³ Az Európai festészeti hagyományban a kép keretének problematikáját és szabályait először a reneszánsz időszaka foglalta elméletbe: Leon Battista Alberti: *De picturail. Della pittura*, 1435-1436. (A festészetéről, Balassi, Budapest, 1997., Hajnóczy Gábor fordítása) <http://www.c3.hu/perspektiva/alberti/alberti.html> (2020.01.21); Leonardo da Vinci: *Della pittura*, 1451, A festészetéről, Corvina, Budapest, 1965., Gulyás Dénes fordítása; [Korábban Cennino Cennini: *Della Pittura*, 1390,

89

⁴ Bár voltak a keretet kitágító illetve a keret szerepére reflektáló festmények – pl. Francesco della Cossa: *Angyali üdvözlés*, 1470-72 (csiga a képkereten), Carlo Crivelli: *Angyali üdvözlés*, 1486 (egy alma és egy uborka lép túl a kép keretén), Giovanni Bellini: *Pieta*, 1645 (a Krisztus-alak keze lépi át a képhatárt) – ezek az utalások túlra nem mentek.

⁵ *Séta októberben*, 60x30 cm, olaj-vegyes technika, 2013, *Meghitt tér konkrétumok nélkül*, 65x110 cm, olaj-vegyes technika., 2014, *Álmos hajnal*, olaj-vegyes technika, 56x57 cm, 2016, *Hajnali műterem*, olaj-vegyes technika, 74x44 cm, 2016.

⁶ Miksa Bálint: *Képek alatt*, Budapest, 2008., Szerzői kiadás, 64. o.

⁷ Miksa Bálint saját megfogalmazása.

Új Forrás 2020/3 – Mathé Andrea: Szabad sziluett
Miksa Bálint festményeiről

